

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติคาดการณ์ว่า จำนวนประชากรโลกทั้งหมดจะเพิ่มขึ้นเป็น 9,200 ล้านคนภายในปี 2593 จากระดับ 6,700 ล้านคนในปัจจุบัน โดยส่วนใหญ่จะเพิ่มขึ้นในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา โดยปัจจุบันจีนเป็นประเทศที่มีประชากรมากที่สุดในโลก คือ 1,300 ล้านคน รองลงมาได้แก่ อินเดีย จำนวนเกือบ 1,200 ล้านคน และสหรัฐจำนวน 309 ล้านคน ส่วนญี่ปุ่นอยู่ในอันดับ 10 คือ 127.9 ล้านคน (แนวหน้า, 2551)

จำนวนประชากรโลกที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จำเป็นต้องใช้ทรัพยากรมากขึ้นเป็นเงาตามตัวเพื่อผลิตสิ่งต่างๆ สำหรับสนองความต้องการ โลกมีทรัพยากรดินสำหรับการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ และเป็นผืนป่าเท่ากับ 1.5, 3.4 และ 3.9 พันล้านเฮกตาร์ตามลำดับ ซึ่งเท่ากับพื้นที่รวมเพียง 8.8 พันล้านเฮกตาร์ หรือร้อยละ 68 ของพื้นที่ทั้งหมดบนผืนโลก ในอนาคตพื้นที่เพาะปลูกต่อคนจะลดลงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนาอันเป็นผลจากการเพิ่มประชากรและความเสื่อมของดิน นอกจากนี้ภาวะโลกร้อนจะยิ่งกดดันให้ผลผลิตของหลายประเทศลดลง เช่น กลุ่มแอฟริกา เอเชีย ยุโรปตอนใต้และตะวันออก ผลผลิตโดยรวมของโลกที่เพิ่มขึ้นจึงไม่น่าเพียงพอที่จะรองรับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นได้ โดยเฉพาะประชากรในประเทศยากจนซึ่งมีปัญหาคาดกำลังซื้อ (ประชาชาติธุรกิจ, 2551)

วิกฤตความมั่นคงด้านอาหารของโลกเกิดจากหลายสาเหตุสำคัญ อาทิ ปัญหาราคาสินค้าเกษตรและอาหารเพิ่มสูงขึ้นต่อเนื่องและรวดเร็ว ตั้งแต่ในช่วงปลายปี 2550 และต้นปี 2551 ราคาพลังงานที่ปรับสูงขึ้นและส่งผลกระทบต่อต้นทุนการผลิตในภาคเกษตรและอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่อง กระทบวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้กำหนดแนวทาง สำหรับปัจจัยการผลิตที่มีราคาสูงขึ้น โดยเฉพาะปุ๋ยเคมี เนื่องจากเกษตรกรประสบปัญหาการใช้ปุ๋ยเคมีราคาแพง และขาดความรู้เรื่องการใช้ปุ๋ยเคมี-อินทรีย์ที่เหมาะสม อีกทั้งปุ๋ยที่มีอยู่ในตลาดมีการปลอมปนทำให้ได้รับผลผลิตต่ำกว่าที่ควรจะเป็น กระทบวงเกษตรฯ จึงมีมาตรการ เพิ่มความเข้มงวดควบคุมและบังคับใช้กฎหมายกับผู้กระทำผิดผลิตปุ๋ยปลอม และไม่ได้มาตรฐาน รวมถึงการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรปรับเปลี่ยน ระบบการผลิตภาคการเกษตรเคมีเป็นระบบเกษตรที่ลดการพึ่งพาปุ๋ยเคมีและสารเคมีทางการเกษตร โดยใช้สารอินทรีย์ทดแทนสารเคมีทางการเกษตรในพื้นที่ 68 ล้านไร่ ในเวลา 4 ปี (ปี 2551-2554) เพื่อให้ได้รับผลผลิตที่ปลอดภัยจากสารเคมีตกค้าง และต้นทุนการผลิตต่ำ และสร้าง

เครือข่ายขยายผลให้เกษตรกรเข้าใจ และเห็นความสำคัญในการผลิตและใช้ปุ๋ยชีวภาพ โดยจัดสร้างโรงงานผลิตปุ๋ยอินทรีย์-ชีวภาพชุมชน จำนวน 362 โรง ในพื้นที่ 45 จังหวัด (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, ออนไลน์)

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ในบทที่ 4 ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุล และยั่งยืน โดยให้มีการส่งเสริมการทำเกษตรที่ยั่งยืน อาทิ เกษตรผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรอินทรีย์ บนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหารในครัวเรือน มีผลผลิตที่หลากหลาย ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงด้านราคาและมีมูลค่าผลผลิตสูง โดยเชื่อมโยงกับแหล่งความรู้ที่มีอยู่ในพื้นที่ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่เกษตรกร ในการปรับเปลี่ยนระบบการผลิต และมีการขยายพื้นที่การทำเกษตรแบบยั่งยืนให้มากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ออนไลน์)

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม มีพื้นที่เพาะปลูกมากกว่า 100 ล้านไร่ และมีแนวโน้มจะเพิ่มมากขึ้นตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งย่อมส่งผลให้ความต้องการการใช้ปุ๋ยเพิ่มมากขึ้น แม้ว่ารัฐบาลจะมีนโยบายส่งเสริมการใช้ปุ๋ยชีวภาพ แต่ต้องยอมรับว่า หากจะเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้สามารถแข่งขันได้ ย่อมยังคงมีความจำเป็นที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เนื่องจากการสกัดธาตุอาหารโปแตสเซียมจากปุ๋ยชีวภาพเป็นไปได้ยาก และมีสารชีวภาพเพียงบางชนิดเท่านั้นที่สามารถให้ธาตุอาหารโปแตสเซียมได้ (กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่, 550) แต่จากปัญหาปุ๋ยเคมีที่ปรับราคาสูงขึ้นตามราคาน้ำมันในขณะนี้ เนื่องจากปุ๋ยเคมีเป็นผลพลอยได้ในอุตสาหกรรม ปิโตรเคมี ซึ่งทำให้เกิดผลกระทบต่อต้นทุนการผลิตของเกษตรกร ขณะที่จำนวนผลผลิตที่ได้ และราคาขายยังไม่แน่นอน เกษตรกรบางรายจึงปรับเปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยชีวภาพทดแทนการใช้ปุ๋ยเคมี ซึ่งมีราคาถูกกว่าเนื่องจากวัสดุหลักที่ใช้ในการผลิตเป็นวัสดุที่เหลือใช้ทางการเกษตร และหาได้ง่ายในท้องถิ่น (เกษตรรายงานพิเศษ, 008)

ภาคกลางเป็นภูมิภาคที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดของประเทศ แม้ว่าจะมีขนาดพื้นที่เป็นรองภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ แต่ภาคกลางมีลำน้ำสำคัญไหลผ่าน คือแม่น้ำเจ้าพระยา ทั้งพื้นที่เป็นที่ราบ เมื่อมีน้ำจึงทำการเกษตรกรรมได้ดี นอกจากนั้นพื้นที่ในภาคกลางได้รับการพัฒนาในด้านการชลประทานที่ครอบคลุมพื้นที่กว้าง จึงทำให้เกษตรกรสามารถทำนาและปลูกพืชได้เกือบตลอดปี ประชากรในภูมิภาคนี้มีความคุ้นเคยกับการเกษตรเพื่อการค้า นอกจากปลูกข้าวแล้วยังมีการปลูกพืชผลไม้ได้หลายอย่าง การเพาะปลูกทำอย่างทันสมัยและได้คุณภาพ นอกจากนั้นยังอยู่ใกล้แหล่งตลาดที่บริโภค คือกรุงเทพมหานคร หรือแม้แต่ส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศก็ได้สะดวกจึงทำให้ภาคกลางมีความได้เปรียบในทุก ๆ ด้าน (มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, 541) พื้นที่ภาคกลาง

ประกอบด้วย 25 จังหวัด และ 1 เขตการปกครองพิเศษ ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี ฉะเชิงเทรา ชัยนาท นครนายก นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี เป็นต้น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ออนไลน์)

จังหวัดนครปฐม เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกลางด้านตะวันตก ตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำท่าจีนซึ่งเป็นพื้นที่บริเวณที่ราบลุ่มภาคกลาง สภาพดินและแหล่งน้ำมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูก อีกทั้งเป็นศูนย์กลางของภาคตะวันตก และเป็นจุดเริ่มต้นของประตูสู่ภาคใต้ การคมนาคมและระบบสาธารณูปโภคสะดวก จึงเหมาะสมกับการประกอบกิจการทั้งเกษตรกรรมพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จังหวัดนครปฐมมีพื้นที่ 2,168,327 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,355,204 ไร่ เท่ากับร้อยละ 0.42 ของประเทศ และมีพื้นที่เป็นอันดับที่ 62 ของประเทศ (ข้อมูลสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดนครปฐม, 2549)

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบสัดส่วน มูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัว (GPP PER CAPITA) ในเขตภาคกลางฝั่งตะวันตกแล้ว จังหวัดนครปฐมถือได้ว่า เป็นจังหวัดที่มีมูลค่า GPP สูงที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นๆ ในเขตภูมิภาคเดียวกัน ในปี 2550 จังหวัดนครปฐมมีมูลค่า GPP 147,866 ล้านบาท รองลงมา ได้แก่ ราชบุรี 128,358 ล้านบาท กาญจนบุรี 89,178 ล้านบาท และสุพรรณบุรี 65,973 ล้านบาท ตามลำดับ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ , 2551)

ตามหลักฐานการทะเบียนราษฎร จำนวนประชากรในจังหวัดนครปฐม ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2550 รวมทั้งสิ้น 830,970 คน เป็นชาย 401,245 คน หญิง 429,725 คน ครัวเรือนทั้งสิ้น 293,401 ครัวเรือน สำหรับอำเภอ ที่มีประชากรมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเมืองนครปฐม มีจำนวน 268,579 คน รองลงมาได้แก่ อำเภอสสามพรานมีจำนวน 171,562 คน และอำเภอกำแพงแสนมีจำนวน 119,513 คน จังหวัดนครปฐม มีพื้นที่เกษตรกรรม ทั้งสิ้น 796,229 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 58.75 ของพื้นที่ทั้งหมด การเกษตรกรรม เป็นสาขาการผลิตที่สำคัญของจังหวัดนครปฐมประชากรส่วนใหญ่ ร้อยละ 23.57 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ที่สำคัญได้แก่ การทำนาทำไร่ ทำสวนผลไม้และการเลี้ยงสัตว์ในปี 2549/2550 จังหวัดนครปฐม ใช้พื้นที่เพาะปลูกแยกเป็นพื้นที่ใช้ทำนา 363,388 ไร่ พืชไร่ 79,358 ไร่ ไม้ผลไม้ยืนต้น 69,464 ไร่ พืชผัก 84,743 ไร่ ไม้ดอกไม้ประดับ 8,966 ไร่ จะเห็นได้ว่าการทำนามีสัดส่วนสูงที่สุด คือ ร้อยละ 61 เมื่อเทียบกับพืชชนิดอื่น(ที่ทำการปกครองจังหวัดนครปฐม,ออนไลน์)

เกษตรกรในจังหวัดนครปฐมส่วนใหญ่มีความรู้ มีประสบการณ์ และเป็นเกษตรกรหัวก้าวหน้า ด้วยปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ จึงทำให้จังหวัดนครปฐมมีศักยภาพในการเกษตรกรรม สำหรับการผลิตทางการเกษตร เกษตรกรคำนึงถึงการผลิตที่ปลอดภัยจากสารเคมีไม่ว่าจะเป็นสาขาพืช สาขาปศุสัตว์ และสาขาประมง โดยนำเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้

ในการเกษตรเพื่อให้ผลิตผลมีปริมาณและคุณภาพ (ข้อมูลสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด นครปฐม, 2549)

ปุ๋ยชีวภาพ เป็นองค์ความรู้ที่ร่วมกันพัฒนา สำหรับการผลิตในระบบเกษตรธรรมชาติ ซึ่งมีส่วนช่วยลดต้นทุนของเกษตรกร ลดการสูญเสียเงินตราออกต่างประเทศ เหมาะสมกับ เทคโนโลยีพื้นบ้าน และช่วยในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น (เกษตรธรรมชาติประยุกต์, 2551) ปัจจุบันมูลค่าตลาดในประเทศของปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพมีมูลค่าสูงถึง 300,000 ล้านบาทต่อปี และมูลค่าของเกษตรกรอินทรีย์ในประเทศไทยมีมูลค่าประมาณ 1,000 ล้านบาทต่อปี (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2551)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อปุ๋ยชีวภาพของเกษตรกรในจังหวัดนครปฐม อีกทั้งยังเป็นการช่วยแนะนำ และปรับปรุง การกำหนดกลยุทธ์การตลาดให้กับกลุ่มผลิตปุ๋ยชีวภาพ เพื่อเป็นประโยชน์ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อปุ๋ยชีวภาพของเกษตรกรในจังหวัด นครปฐม

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้ทราบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อปุ๋ยชีวภาพของเกษตรกร เพื่อนำมาใช้ทดแทนปุ๋ยเคมีซึ่งมีราคาแพง
2. ภาครัฐบาลสามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผนให้ข้อมูลแก่เกษตรกร
3. ภาคเอกชนสามารถนำแนวทางไปใช้ในการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาด เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเกษตรกร ในจังหวัดนครปฐม

นิยามศัพท์

ปัจจัย หมายถึง ปัจจัยกระตุ้นทางการตลาด ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางเทคโนโลยี ปัจจัยทางกฎหมายและการเมือง และปัจจัยทางวัฒนธรรมในการตัดสินใจเลือกซื้อปุ๋ยชีวภาพ

เกษตรกร หมายถึง ผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ก่อให้เกิดผลผลิตทางการเกษตร ได้แก่ การทำนาข้าว การปลูกพืชผัก พืชไร่ และพืชสวน ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครปฐม ไม่รวมถึงผู้ประกอบการทางการเลี้ยงสัตว์

ปุ๋ยชีวภาพ (biofertilizer) หมายถึง ปุ๋ยที่มีจุลินทรีย์ชนิดที่มีประสิทธิภาพสูงเป็นส่วนผสมอยู่เป็นปริมาณมาก เมื่อเติมลงดินแล้วสามารถดำเนินกิจกรรมได้ทันที โดยทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น หรืออาจทำให้พืชได้รับประโยชน์จากธาตุอาหารในดินมากขึ้น อันเนื่องมาจากกิจกรรมของจุลินทรีย์นั้นๆ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved